

som Fæstelovgivningen at foretage disse deelvise Ændringer, naar man ikke tager det Hele for, men jeg maa tilstaae, at min væsentlige Betænkelighed ligger deri, at medens jeg paa den ene Side paa ingen Maade kan ansee dette Lovforslag, som vi her discutere, som et saadant, som endeligt og væsentligt vil reformere det omhandlede Forhold, staaer det mig paa den anden Side temmeligt klart, at Ophævelsen af Fæstetvungen meget let vil medføre en Forandring i Værdien af Bondejorden, der væsentlig vil kunne undgaae at blive til Stade for Fæstestebernes endelige Overgang til Selveiendom. Jeg troer, at til ingen af Siderne er Virkningen af det nu bestaaende Forhold, som § 1 omtaler, saa betydelig, at det er paa-trængende at gribe ind deri, og jeg troer navnlig, at de Anthydninger, som den ærede sidste Taler gjorde desangaaende, dog ikke ret vilde holde Stik. Et af de Exempler, han uden tvivl har sigtet til, er ogsaa mig bekendt, men jeg vil henstille til ham, om det dog ikke i det Tilfælde ganske simpelt forholdt sig saaledes, at Godseieren for ringe Penge købte den forsalbne Gaard og satte den istand, saa at den blev meget bedre, men om ikke det selvsamme Resultat, altsaa den selvsamme Virkning for Agerbruget i Almindelighed vilde kunne være kommen tilstede, enten den noget før eller noget senere var gaaet over til tredje Mand. Der viser sig næsten altid en meget betydelig Forbedring i Jordbruget, saasnart et Sted gaaer over til Selveiendom.

Paa dette Stadium af Sagen og saalænge jeg nærer saa stor Tvivl, som jeg gjør, med Hensyn til Udfaldet af de Ændringer, et æret Medlem har stillet, agter jeg at stemme imod § 1 saavel som mod § 2. Jeg skal ikke vidtløftig gaae ind paa, hvorvidt dette Forhold i det Hele taget egner sig til Præmier, og hvorvidt de foreslaaede Præmier vilde være virksomme; men det er klart for mig, at det maa være suerteligt og blive sølt som en Urrt af de Familier, der maatte have ventet paa at blive Eiere af den 10de Gaard. Det er vel saa, at det har været Gjenstand for et saakaldet Tilbud; men det maa erindres, at da det blev modtaget som et Tilbud, havde man en endelig Afgjørelse og

Ordnung af Forholdet i det Hele for Die, hvormed Parterne nogenlunde troede at kunne føle sig tilfredsstillende og hvorved der var opnaaet det overordentlige Gode, endelig engang at see dette Forhold ordnet. Jeg er i den Henseende uenig med den ærede Ordfører, naar han sagde, at den Bearbejdelse, Udvalget havde undergivet dette Lovforslag, var bygget paa den Betragtning, at en endelig og grundig Omordning og Forbedring af Forholdet, navnlig en Afløsning af Fæstevæsenet og Overgang til Selveiendom, ikke maa ansees for Tiden at være opnaelig og ikke vil kunne indsees i lang Tid. Jeg er uenig med ham deri. Jeg troer, at politiske og økonomiske Hensyn fordrer det, og at det vil gaae op for begge Parter, hvormed deres velforstaaede Interesse maa lede dem til at træffe en fuldkommen Overenskomst om en Afløsning, og jeg troer, det i den Grad, at jeg er langt fra at forbyde om en saadan Afløsnings senere Tilstedekomst. Med det ringe Værd, jeg for Resultatets Vedkommende tillægger det foreliggende Forslag, og det navnlig, naar jeg seer hen til de nuværende Fæstere, kan jeg ikke ibetminste ikke foreløbig — stille mig anderledes end i det Hele taget ugunstigt til de Bestemmelser, her er Tale om.

Ordføreren: Det har naturligtviis ikke kunnet overraske mig, at et æret Medlem af Udvalget, hvem vi have forhandlet med, har betragtet dette Spørgsmaal fra Fæsterevns Standpunkt, da jeg har haft rigelig Leilighed til at see i denne Sag — som forresten Enhver kan opleve med sig selv — hvorledes Anstuelserne domineres af Situationen. Den ærede sidste Taler gaaer ud fra den Forudsætning, at § 1 vil frembringe en Forandring i Værdien, en Forøgelse af denne, som de Steder vilde opnaae, som hidtil have været undergivne en Fæstetvang og nu skulle løses ud deraf, og at dette er et Argument ikke for, men imod denne Indrømmelse. Men kan man da alene ved Bondestanden have tænkt sig de Bønder, der sidde som Fæstere og som mulig ved at købe deres Bøndergaarde maae købe efter denne forrøgede Værdi; nei, man maa vel erindre, at en betydelig Masse Bøndergods er i Selveierens Besiddelse, og at de altsaa vilde have